שמשא ואדכי יומא. במערבא הא דרבה בר

רב שילא לא שמיע להו ובעו לה מיבעיא

האי ובא השמש ביאת שמשו הוא ומאי ומהר

מהר יומא או דילמא ביאת אורו הוא ומאי

ומהר מהר גברא 6 והדר פשמו לה מברייתא

מדקתני בברייתא סימן לדבר צאת הכוכבים

שמע מינה ביאת שמשו הוא ומאי ומהר מהר

יומא: אמר מר משעה שהכהנים נכנסין לאכול

בתרומתן ורמינהו מאימתי קורין את שמע

בערבין משהעני נכנם לאכול פתו במלח

עד שעה שעומד ליפמר מתוך סעודתו. סיפא

ודאי פליגא אמתניתין. רישא מי לימא פליגי

אמתני'. לא עני וכהן חד שיעורא הוא. ורמינהו

מאימתי מתחילין לקרות ק"ש בערבית ₪

משעה שבני אדם נכנסין לאכול פתן בערבי

שבתות דברי ר"מ וחכמים אומרים משעה

שהכהנים זכאין לאכול בתרומתן סימן לדבר

צאת הכוכבים. ואע"פ שאין ראיה לדבר זכר

לדבר שנאמר יואנחנו עושים במלאכה וחצים

מחזיקים ברמחים מעלות השחר עד צאת

הכוכבים ואומר יוהיו לנו הלילה משמר והיום

מלאכה יימאי ואומר וכי תימא מכי ערבא

שמשא ליליא הוא ואינהו דמחשכי ומקדמי

ת"ש והיו לנו הלילה משמר והיום מלאכה קא

סלקא דעתך דעני ובני אדם חד שעורא הוא

ואי אמרת עני וכהן חד שעורא הוא חכמים

היינו רבי מאיר אלא שמע מינה עני שעורא

לחוד וכהן שעורא לחוד לא עני וכהן חד

שעורא הוא ועני ובני אדם לאו חד שעורא

הוא. ועני וכהן חד שעורא הוא ורמינהו

מאימתי מתחילין לקרות שמע בערבין משעה

שקדש היום בערבי שבתות דברי ר' אליעזר

רבי יהושע אומר משעה שהכהנים מטוהרים

לאכול בתרומתן רבי מאיר אומר משעה

שהכהנים מובלין לאכול בתרומתן אמר לו

ר' יהודה והלא כהנים מכעוד יום הם מובלים

ר' חנינא אומר משעה שעני נכנם לאכול פתו

במלח ר' אחאי ואמרי לה ר' אחא אומר

משעה שרוב בני אדם נכנסין להסב. ואי

אמרת עני וכהן חד שעורא הוא ר' חנינא היינו

ר' יהושע אלא לאו שמע מינה שעורא דעני

לחוד ושעורא דכהן לחוד שמע מינה. הי

מנייהו מאוחר מסתברא דעני מאוחר דאי

אמרת דעני מוקדם ר' חנינא היינו ר' אליעזר

אלא לאו שמע מינה דעני מאוחר שמע

מינה: אמר מר אמר ליה רבי יהודה והלא

ל) תוספתא ברכות רפ"ק,נ) מגילה כ:, ג) שבת לד:

ונדה נג.ן, ד) ושכת לד: ע"ש

נה"ם °], ה) רש"א מ"ו, 1) רש"ל מ"ו, 1) כדאי' פסחים

לג: ק) דועי׳ מוס׳ מגילה כ׳: . ד"ה והיה],

הגהות הב״ח

(מ) גמ' והדר פשטי

ליה מברייתא: (ב) רש"י

ד"ה מברייתא וכו' שהכהנים

וכאין לחכול בתרומתן סימן

ד"ה דילמא וכו' על הארץ

מדנקט נהרה וכה השתש

וכו׳ מברייתה סימן לדבר:

ל) בא"ד העריב שמשו

מיבות אלו מוקפים בחצאי לבנה ונכתב בצדו ס"א

היינו לאו דוקא שקיעת

לדבר לחם: (ג)

1. ואנחנו עשים במלאכה מְעַלוֹת הַשַּׁחַר עַד צֵאת נחמיה ד טו 2. גם בעת ההיא אמרתי

לָעָם אִישׁ וְנַעַרוֹ יָלִינוֹ בְּתוֹךְ ירושלם והיו לנו הלילה משמר והיום מלאבה: נחמיה ד טז

מוסף רש"י

במערבא. נחרן ישרחל (ב"מ ז.). דמחשכי. מערינין . ומקדמי. (מגילה כ:). מהדימיו (חח). ת"ש והיו זמן שעסוקים במלאכה קרי יום, ולא קדמותא וחשכותא שם). כהרף עין. כשיעור קרילת עין ברפיון ולא בחזקה שבת לד:), זה נכנס וזה ירצא. הלילה נכנס והיום יוצא. יציאת זה עם כניסת השמשות וכל דמקמי הכי הוי יום מעליא (שם).

רבינו חננאל

ורמינהו מאימתי וכו׳ משהעני נכנס לאכול וכו׳ עד שעה שעומד ליפטר מתוך סעודתו. הכי גרסינן: . עד שעה שעומד לישן.

רב ניסים גאון הכנענים כדכתב (ויקרא כ"ב) וכהן כי יקנה נפש ומפרש יבמות ס"ו) מנין לכהן שנשא אשה וקנה עבדים שיאכלו בתרומה ת"ל וכהז כי יקנה נפש ומנין לאשתו שקנתה עבדים שיאכלו בתרומה קנין כספו קנינו שקנה קנין לתרומה לכהן אחר לפי בלא רחיצת ידים ואינה עד צאת הכוכבים ואם נפל צ"ט חלקים של חוליז נאסר כתרומ׳ שאין לישראל היתר . לאכלה ואינה מותרת אלא לכהן בלבד אבל אם נפל של תרומה לתוך ק׳ של חולין מפריש ממנו חלק אחד ונותנו לכהן . והשאר מותר לישראל הרי אלו בתרומה מה שאין כן . במעשרכדתנן (בכורים פרקב משנה א') התרומה והבכורין . נכסי כהז הז וחייביז עליהו מיתה וחומש ואסורין לזרים י ועולין בא׳ ומאה וטעונין . רחיצת ידים והערב שמש הרי אלו בתרומה ובבכורים מה שאין כן במעשר. והחומרו׳ שישנן בקודש שהוא קרוי קרבן מפני ממוו וחלביו על גבי המזבח ואם תהיה מחשבת כהן המקריבו באחת מהעבודו׳ הארבע שהן שחיטה וקבלה והולכה וזריקה אם מחשב להקטיר אמוריה למחרת . אותו היום או אם יחשב באחת הארבע העבודות לוכל הימנה כזית בשר חוץ לזמנו נעשה אותו הזבח ונפסל במחשבה שחשב בשעת עבודה כדכתיב (ויקרא ז׳) לא יחשב לו פגול ודרשינן (זבחים דף

דילמא ביאת אורו הוא. פי׳ רש״י עד שיזרח אורו של יום השמיני ומאי וטהר טהר גברא שיטהר האיש בהבאת קרבנותיו. ותימא לפירושו לפרוך אההיא דהערל (דף עד:) דהעריב

שמשו אוכל בתרומה וכו' מנלן דביאת שמשו הוא. ועוד היכי מלי למימר דמיירי בזריחה דאי בזריחה הוא הוה מלי למכתב בקרא וזרח השמש וטהר כמו ממזרח השמש (במדבר כא) או לשון יליאה כמו השמש יצא על הארץ (בראשית יט) (ג) ונקט בקרא ובא השמש אלמא דהיינו שקיעת החמה. ועוד דבסמוך קח מבעיא ליה האי ובא השמש אי ביאת אורו הוא ופשיט מברייתא זכר לדבר וכו' תפשוט ממתניתין (דנגעים פי״ד) העריב שמשו אוכל בתרומה אלמא דהיינו ביאת שמש. וי"ל דה"פ ממאי דהאי ובא השמש וטהר ביאת שמש הוא ממש ומאי וטהר טהר יומא דהיינו לאת הכוכבים דילמא ביאת אורו הוא דהיינו תחלתה של שקיעת החמה והוא תחלת הכנסתה ברקיע ועדיין יש שהות ביום ייחמש מילין עד לאת הכוכבים ומאי וטהר טהר גברא והשתא למתניתין דהערל לא קשה מידי דמלי למימר (ד) העריב שמשו דהתם היינו ביאת אורו ואף

> הכא הברייתא דנאת הכוכבים: אם כן לימא קרא וימהר. אף על גב דבכמה מקומות כתיב וטהר. התם ליכא למיטעי אבל הכא דאיכא למיטעי הוה ליה למכתב ויטהר: בושטה שהעני נכנם לאכול פתו במלח. מימל אעי גופיה °מתי יתפלל דהא אמרת זמן אכילתו היינו זמן ק"ש וכיון שבא זמן ק"ש אסור להתחיל בסעודה עד שיתפלל ברישה כדתניה לקמן (דף ד:) וקורה ק"ש ומתפלל ואוכל פתו ומברך וכל העובר על דברי חכמים חייב מיתה ויש לומר דזמן תפלה הוי קודם לזמן סעודה דלאו דוקא משעני נכנס לאכול אלא פורתא מעיקרא קאמר שעד שיכינו לו סעודתו יקרא ויתפלל: אע"פ שאין ראיה לדבר. כסיה

מהתם לא תפשוט דהיינו לאת

הכוכבים. משום הכי איצטריך לאתויי

גמורה אינה דהא לא מיירי התם לענין ק״שיי: ראר ס״ד דעני קדים רבי חנינא היינו ר' אליעזר. ולא מלי למימר דעני קדים לקדוש היום או קדוש היום קדים לשעורא דעני. דלא מסתברא לחלה כל כך בשעורי זמן שכיבה בדכל זמנים הללו אים ביה: אמר ליה ר' יהודה והלא כהנים מכעוד יום הם מוכלים. תימא תיקשי ליה לנפשיה שהרי פלג המנחה מבעוד יום היא והוא אומר (לקמן דף כז.) מיד כשיעבור פלג המנחה הוי זמן תפלת ערבית. ויש לומר דלדידיה לא קשיא דלא דריש בשכבך ובקומך אבל לרבנן דדרשי קשיא דאינו זמן שכיבה:

קשיח

דילמא ביאם אורו. שיאור השמש ביום השמיני ויטהר האיש עלמו בהבאת קרבנותיו ואחר יאכל: אם כן. דהאי קרא וטהר לשון לווי הוא נימא קרא ויטהר מאי וטהר: אדכי. לשון עבר נתפנה מן העולם השמש: מברייםה. דקתני לקמן בשמעתין משעה שהכהנים (כ) נכנסין לאכול בתרומתן וראיה לדבר לאת הכוכבים ש"מ אין כפרתן מעכבתן: דילמא ביאת אורו הוא ומאי וטהר טהר גברא משהעני. שאין לו נר להדליק אמר רבה בר רב שילא א"כ לימא קרא וימהר בסעודתו: סיפה ודחי פליגה המחני׳. מאי ומהר 9 מהר יומא כדאמרי אינשי איערב

דקתני הכא עד שעה שעומד ליפטר מתוך הסעודה והיינו לא כר' אליעזר ולא כרבנן ולא כרבן גמליאל. דדריש ובשכבך תחלת זמן שכיבה ובמתני׳ מנן עד סוף האשמורה הראשונה: עני וכהן. עני כל לילותיו וכהן טמא לאכול בתרומה: חד שעורא הוא. לאת הכוכבים: בערבי שבתות. ממהרין לסעודה שהכל מוכן: שחין ראיה לדבר. שהיום כלה בנאת הכוכבים זכר לדבר איכא: דמהשכי. ועושין מלאכה בלילה משקיעת החמה עד לאת הכוכבים: ומקדמי. ומשכימין קודם היום דאימא יום לא הוי עד הנץ החמה והם מקדימין מעלות השחר דהוי כמו מהלך ה' מילין (פסחים דף לג:): ת"ש והיה לנו הלילה משמר. מדקאמר והיום מלאכה אלמא האי דעבר מעלות השחר עד נאת הכוכבים יממא הוא. חכר לדבר איכא דכל עת מלאכה קורא הכתוב יום: קס"ד. רוב בני אדם [א] היינו עניים כלומר בני אדם בערבי שבתות ועניים בימות החול חד שעורה הוה: משעה שקדש היום בערבי שבחות. היינו בין השמשות ספק יום ספק לילה וכיון דספק הוא קדש היום מספק: משעה שהכהנים טובלים. היינו קודם בין השמשות כדי שיהא להם קודם בין השמשות הערב שמש והכי אמרינן בבמה מדליקין (שבת לה.) דומן הטבילה קודם בין השמשות מעט: והלא כהנים

>>⊕< גליון הש"ם

נכז' מהר יומא, עתוי"ט לפ"ע לובחים ל"ה וענ"י: בהגהת מהרי"ב אחר תיבת ביה"ש. אכל קשה לי הא בשבת שם איתא דלר"י שיעור בה"ש ב' תלתי או ג' רדינוי מיל ול"נו תום' ד"ה משעה כו'. מתי יתפלל כו'. וכי בעני עו"ג יהי׳ שעורא. בספר חדות יעקב בשם גליון מוס' בכ"י:

הגהות הגר"א

[א] רש"י ל"ה הס"ד. היינו עניים. ל"ל אינס: [ב] שם ד"ה ביו השמשות. מהלר חלי מיל. צ"ל יותר מחלי מיל. לרבה תרי תלתי מיל ולר"י ג' רבעי מיל (שבת ל"ד):

מוסף תוספות

א. בתוס׳ רי״ש כתב. והעני מתי יקרא ק״ש וכי בעניית איכא שיעורא נכרים למילתיה (עיין בגהש"ס). ב. בתוס׳ רי״ש כתב, דלא מסתבר ליה לחלק כ"כ בשעורי זמז שכיבה

רב ניסים גאון (המשך)

אשמה אלא אם כן עשה דבר שגורם לו אשמה ופשע שמחחייר טליו להחרתר בקרבן ולא מצינו בפשוטן של כתובים הללו כלום מזה הדבר אבל העתיקו . לנו רבותינו ז"ל פירושן והגידו לנו אי זו פשע הוא שחייב אותו הקרבן ההוא ומאי היא אכילת בשר הקודש או ביאת . המהדש כדתניא (שבועות דף ר) ומנין שאינו מדבר אלא בטומאת מקדש וקדשיו הזהיר וענש על הטומאה וחייב קרבן על הטומאה מה כשהזהיר וענש על הטומאה על טומאת מקדש וקדשיו אף כשחייב קרבז על אן כב... – , הטומאה על טומאת מקדש וקדשיו ומי שנגע בדבר י. מכל הטמאות הנזכרות בכתובין ואכל כזית מבשר למקדש בשוגג נתחייב

מבעוד יום הם טובלים. רבי יהודה לטעמיה דאמר בבמה מדליקין בין השמשות כדי מהלך חלי מיל קודם לאת הכוכבים קרוי בין השמשות והוי ספק הלכך טבילה דמקמי הכי מבעוד יום הוא ולאו זמן שכיבה הוא ולקמן מפרש מאי אהדר ליה רבי מאיר: נכנסין להסב. אית דאמרי בימות החול ואית דאמרי בשבתות מכל מקום מאוחר הוא הי (לכולם): והי מינייהו מאוחר. יו (לכולם) דעני או דכהן: ה"ג אי ס"ד דעני קודם ר' חנינא היינו ר' אליעור: בין השמשות דר׳ יהודה [=] מהלך חלי מיל לפני לאת הכוכבים ודרבי יוסי כהרף עין לפני נאת הכוכבים ורבי מאיר כרבי יוסי ס"ל וכי טביל מקמי הכי סמוך לחשכה הוא וזמן שכיבה קרינן ביה:

הכי קאמר ליה מי סברת דאנא אבין השמשות דידך קא אמינא אנא אבין השמשות דרבי יוםי קא אמינא דאמר 🌣 רבי יוםי בין השמשות כהרף עין זה נכנם וזה יוצא ואי אפשר לעמוד עליו קשיא בסיפיה דההיא מתני׳ שהזכרנוה (כריתות דף ב) חוץ מז המטמא מקדש וקדשיו שהוא בעולה ויורד והוא שהיתה לו ידיעה בתחלה כי אותו הבשר קודש הוא וגם היתה לו ידיעה בטומאה שנטמא בה ובשעה שאכלו שגג באחת מהן או בשתיהן ואח״כ נודע

כהנים מבעוד יום הם טובלים שפיר קאמר ליה רבי יהודה לרבי מאיר ורבי מאיר

לו אותו הדבר שכבר שגג בו כדתנו (שבועות דף ב׳) כל שיש בה ידיעה בתחלה וידיעה בסוף והעלם בנתיים הרי אלו בעולה ויורד ומי ששחט דבר אחד מקדשי המזבח חוץ לעזרה או הקטיר מהם כלום בחוץ חייב כרת כדכתיב (ויקרא י״ז) איש איש מבית ישראל אשר ישחט (וגר׳) ואל פתח אהל מועד לא הביאו ומי שנהנה מהן שוה פרוטה בשוגג נתחייב באשם מעילות כדכתיב (שם ה׳) נפש כי תמעול מעל וחטאה בשגגה וגו׳ והאונן נמי אין מותר לו לוכל מהם כלום דגמר ליה מקל וחומר ממעשר בספ׳ 6) אלו המדות עדיפין הקדשים מן התרומה וגרסי רבנן דאית להו מדות אחרות שהן עדיפין בהן מן התרומה אין אנו מאריכין להזכירם לפי שהן נכללות בזו המשנה דמס׳ חגיגה (דף כ׳) דתנן חומר בקודש מבתרומה וכו׳ ולמדנו מגמרא דרבנן כללי דתרומה יש לה יתרוז על המעשר ומעלתה למעלה ממעלתו שהכתוב חייב עליה מיתה כדכתיב (ויקוא כ״ב) ומתו בו כי יחללוהו והמעשר לא חייב עליו יותר מהמלקות על האוכל מעשר טמא כמו ששנו (יבמות דף ע"ג) אוכלו בטומאת עצמו לוקה מה שאין כן

שישתייר ממנו עד שיעבור העת והזמז הקצוב לו כבר נעשה נותר כדכתיב (ויקרא י"ט) ביום זבחכם יאכל וממחרת והנותר וגרי הפגול והנותר אם אוכל אדם מהן כיות במויד חייב כרת ובשוגג חייב חטאת כדתנן (כריתות 17 ב") ל"ו כריתות בחורה ומהן האוכל חלב ודם ונותר ופגול על אלו חייבין על זדונן כרת ועל שגגתם חטאת וכן נמי האדם הטמא אם יאכל כזית מבשר הקדשים במזיד חייב כרת כדכתי' (ויקוא ז') והנפש אשר תאכל בשר מזבח השלמי' [וגו' וטומאתו עליו ונכרתה] ואם בשוגג אכל חייב קרבן עולה ויורד היינו שאמר בו הכתוב (שם ה') ואם לא תגיע ידו ואם לא תשיג ידו וכל קרבן שחלק בו הכתוב בין עשיר לעני נקרא עולה ויורד והחטאת המתחייב בה על החלב ועל הדם והפגול והנותר וכלל המנויין. במשנתנו היא חטאת קבועה בין דל בין עשיר שוין בה ואיתיה לפירושיה דקרבן עולה ויורד המתחייב בו טמא שאכל את הקודש בפרשת (ויקרא ה) ונפש כי תחטא ושמעה בפסוק שני ונפש אשר תגע בכל דבר טמא לפי שהשלים הענין בפסוק . השלישי וכתיב ונעלם ממנו והוא ידע ואשם וכשאנו מעיינין באלו הפסוקים אין אנו רואין בהן זולתי זכרון הטומאה א יותר וכבר ידענו כי כל אדם מישראל אם הוא נוגע בדבר טמא אינו חייב אלא ליטהר בלבד ואין עליו חטא בזה הדבר ולא